

שיעור בעניני פורים #1
בענין קריאת המגילה קודם ל"ד אדר

I. The מגילה דף ב, יבמות דף יג-יד. גמרא in the סוגיא

II. The בני כפרים regarding what the מחלוקת ראשונים

A. Rashi - they went to the large city on days of commerce and heard the מגילה from people who lived there - they did not have anybody qualified to read for them.

B. תוספות יבמות דף יד ד"ה כי - they gathered outside of the city to read together.

C. שיטת רש"י:

1. How would the explanation that לא תתגודדו is not שייך in two different cities help us if everything is happening in the same city?

2. How can the בני כפר be מוציא בן עיר if he is not חייב בדבר (and therefore no יצא מוציא - see בן עיר אינו מוציא בן כרך? (ראש השנה דף כט

III. Further questions.

A. רש"י יבמות דף יג: seems to pull a switch in the middle - the גמרא starts to ask about laining on different days being לא תתגודדו and Rashi explains that we are talking about בני כרכים עיירות וכפרים. When answering the question from Pesach with the words אמינא לך אנא איסורא Rashi only mentions reading on 14th and 15th, nothing earlier?

B. ר"ן מגילה דף א בדפי הר"ף סוף ד"ה מגילה - the בני כפרים didn't read the מגילה at night - What happened to their מצוה?

C. גמרא מגילה דף יט: says that if you read earlier, and then ended up in the עיר on פורים you should read again. תוספות שם - Why? Haven't you already fulfilled your מצוה?

IV. The יסוד. The חכמים made two separate תקנות of קריאת המגילה - one for בני עיר בל"ד, and one for בני כרך בט"ו. There is no separate תקנה to read earlier for a כפר - it is purely a חיתור בשעת הדחק, but is not part of the עיקר תקנה. Proof to this point from מגילה דף ז: that the other mitzvos of Purim are done on the 14th.

V. Answering the questions.

A. The first answer of the gemara in יבמות answers the question about בני כפר because it is only a minhag, but the question still remains about בני עיר ובני כרך with is an actual halacha.

B. The fact that the בני כפרים didn't read at night proves that their reading is not part of the תקנה.

C. Since the earlier reading is only a heter for a שעת הדחק, but your real זמן is still on the 14th, you have to read again if you are in the city at the time.

D. The Yerushalmi only says that a כרך בן עיר can't be מוציא בן עיר because they have two different obligations in when to celebrate Purim. A בן עיר may still read for a כפר because they both have the same obligation.

VI. The role of תענית אסתר in the celebration of פורים.

A. The Questions.

1. The גמרא מגילה דף ב. states that it is obvious that מגילה can be read on the 13th because

יום קהילה לכל.

- a. רש"י שם - in the times of מרדכי ואסתר they all gathered on that day.
  - b. רא"ש שם בשת רבינו תם - in our days we get together to fast on that day.
  - c. question - Why does the fact that we gather to fast allow us to read the מגילה on that day?
2. ר"ן בשם ראב"ד - you can fast on the 13th of אדר even though it is the יום ניקנור - Why?
  3. לבוש סימן תק"ג סעיף ג' - When Purim is on Shabbos we fast earlier. What about אקדומי פורענותא לא מקדמינן (his answer is difficult because it seems to apply equally to all fasts)
- B. The answer - רמב"ם לאחר מנין המצוות הקצר - the purpose of the fast is to appreciate how fast the ישועת ה' can come. The contrast between the fast and the miracle is the cause for celebration. That is why it is obvious you can read the megillah then, and you can fast even though it is a happy day, and you can push the fast up.

1 - תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ב עמוד א

/משנה/. מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד? חל להיות ארבעה עשר בשני - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי - כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום. ומוקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת - כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומוקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת - כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועיירות גדולות קורין בו ביום, ומוקפות חומה למחר.

גמרא. מגילה נקראת באחד עשר. מנלן? - מנלן? כדבעינן למימר לקמן: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחייהם שבכרכים! - אן הכי קאמרין: מכדי, כולחו אנשי כנסת הגדולה תקנינהו, דאי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקון - אתו רבן ועקרי תקנתא דתקינא אנשי כנסת הגדולה? והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, אלא פשיטא - כולחו אנשי כנסת הגדולה תקינו, היכא רמיזא? - אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן: אמר קרא +אסתר ט'+ לקים את ימי הפרים האלה בזמניהם - זמנים הרבה תקנו להם. - האי מיבעיא ליה לגופיה! - אם כן לימא קרא זמן, מאי זמניהם - זמנים טובא. - ואכתי מיבעי ליה: זמנו של זה לא כזמנו של זה! - אם כן לימא קרא זמנם, מאי זמניהם - שמעת מינה כולחו. - אימא: זמנים טובא! - זמניהם דזמנא דזמנא, מה זמנא תרי - אף זמניהם תרי. - ואימא תריסר ותליסר! - כדאמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבווי. הכא נמי שלשה עשר זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבווי.

2 - תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יג עמוד ב - יד עמוד א

תנן התם: מגילה נקראת באחד עשר, ובשנים עשר, ובשלשה עשר, ובארבעה עשר, ובחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. אמר ליה ר"ל לר' יוחנן, איקרי כאן: +דברים י"ד+ לא תתגודדו, לא תעשו אגודות אגודות. האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה, דאמר רחמנא: לא תעשו חבורה על מתו א"כ, לימא קרא לא תגודדו, מאי תתגודדו? שמע מינה להכי הוא דאתא. ואימא: כוליה להכי הוא דאתא! אם כן, לימא קרא לא תגודו, מאי לא תתגודדו? שמע מינה תרת. א"ל, עד כאן לא שנית: מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות - עושין, מקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין? א"ל: אמינא לך אנא איסורא, דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן: +אסתר ט'+ לקיים את ימי הפורים בזמניהם - זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא. והתם לאו איסורא הויא? והתנן: (בלילה) +מסורת הש"ס: [הלילה] + - בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין! אמר ליה: התם, הרוואה אומר מלאכה הוא דלית ליה. והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים, ובית הלל אוסרים: מי סברת עשו ב"ש כדבריהם? לא עשו ב"ש כדבריהם. ור' יוחנן אמר: עשו ועשו. ובפלוגתא [דרב ושמואל], דרב אומר: לא עשו ב"ש כדבריהם, ושמואל אמר: עשו ועשו. אימא: אילימא קודם בת קול, מ"ט דמ"ד לא עשו? ואלא לאחר בת קול, מ"ט דמ"ד עשו? אי בעית אימא: קודם בת קול, ואי בעית אימא: לאחר בת קול. אי בעית אימא קודם בת קול, וכגון דב"ה רבא, למ"ד לא עשו, דהא

ב"ה רובא; ומ"ד עשו, כי אזלין בתר רובא - היכא דכי הדדי נינהו, הכא בית שמאי מחדדי טפי. ואי בעית אימא לאחר בת קול, מ"ד לא עשו, דהא נפקא בת קול; ומ"ד עשו, רבי יהושע היא, דאמר: אין משגיחין בבת קול. ומ"ד עשו, קרינן כאן: +דברים י"ד+ לא תתגודדו, לא תעשו אגודות אגודות! אמר אביי: כי אמרינן לא תתגודדו - כגון שתי בתי דינים בעיר אחת, הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה, אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות - לית לן בה

3 - רש"י מסכת מגילה דף ב עמוד א

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה - כלומר, מאחר שהמוקפין קורין בחמשה עשר ושאין מוקפין קורין בארבעה עשר הרי הכל בכלל, תו היכי משכחת אחד - עשר, שנים - עשר, שלשה - עשר אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה, יום שני בשבת שלפני ארבעה עשר, או חמישי בשבת, שהוא יום כניסה, שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט, לפי שבתו דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (בבא קמא פב, א), והכפרים אינן בקיאים לקרות, וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר, ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום ארבעה עשר, ופעמים שיום הכניסה בשלשה עשר ופעמים שהוא באחד עשר.

4 - תוספות מסכת יבמות דף יד עמוד א

כי אמר' לא תתגודדו כגון שתי בתי דינין בעיר אחת כו' - וא"ת מה תירץ ממגילה דבעיר אחת היו קורין לבני העיר בי"ד ולבני כפרים היו מקדימים ליום הכניסה ואומר הרב רבי חיים דבני כפרים היו קורין בעירם כדמוכח בירושלמי והשתא הו' שתי בתי דינים בב' עיירות דבכי האי גוונא לא שייך לא תתגודדו אפילו לאביי והא דקרי ליה יום הכניסה לפי שבעירם היו מתאספים לבא לבית הכנסת בשני ובחמישי לקרות התורה וכן נראה דאמר בירושלמי דבן עיר אין מוציא בן כרך דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות ודאי היו קורין בעירם.

5 - רש"י מסכת יבמות דף יג עמוד ב

לא תעשו אגודות אגודות - דנראה כנוהגין ב' תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומוקפין חומה בט"ו.

6 - רש"י מסכת יבמות דף יג עמוד ב

אמינא לך אנא איסורא - דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למיקרא בחמיסר לא מצו וכן בני ט"ו בי"ד ודמיא לשתי תורות.

7 - תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יט עמוד א

ואמר רבא: בן כפר שהלך לעיר - בין כך ובין כך קורא עמהן. מאי טעמא? האי כבני העיר בעי למקרי, ורבנן הוא דאקילו על הכפרים כדי שיספקו מים ומזון לאחייהם שבכרכין. הני מילי - כי איתיה בדוכתיה, אבל כי איתיה בעיר - כבני עיר בעי למקרי.

8 - ר"ן מגילה דף א. בדפי הר"ף ד"ה מגילה

מקדימין ליום הכניסה דהיינו יום שני ויום חמישי שמתכנסין בעיירות לקרוא בתורה כהקנת עזרא שהן יתקראו בתורה בשני ובחמישי ומפני שהן מוספקין כל השנה כולה ביום הכניסה שמתכנסין בהן בעיירות מים

ומזון לאותן שיושבין שם שכן דרך
בני עיירות להפריכם מבני הכפרים
הקלו עליהם להיות קורין שם מגילה
בשני או בחמישי שלפני הפורים ולא
ילטרו לחזור וליכנס שם ביום
הפורים לשמוע מקרא מגילה בעשרה
ומגילה דליליא אפשר דלא קרו לה
בני כפרים דמגילה דיום עיקר כמו
שאכבוד לפנינו בסיעהא דשמיא
וכש שהקלו על בני כפרים להקדים
כן הקלו עליהם שלא לקרות הלא
מגילה של יום או אפשר שקורין
אותה בלילה ביחוד ולתמר קורין
אותה בעיירות בעשרה ^א

9 - תוספות מסכת מגילה דף יט עמוד א

בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם - פירש רש"י ואע"פ שקרא כבר ליום הכניסה
וקשיא למה יחזור ויקרא שני פעמים

10 - תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז עמוד ב

תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום, ומחלקין בו ביום. -
אף על פי שאמרו? אדרבה, משום דאמרו הוא! אלא: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה -
גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה. אבל שמחה אינה
נוהגת אלא בזמנה.

11 - רש"י מסכת מגילה דף ב עמוד א

זמן קהלה לכל היא - הכל נקהלו להנכם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מקומות, כמו שכתוב
בספר, הלכך לא צריך קרא לרבווי שיהא ראוי לקרייה, דעיקר הנס בו היה.

12 - רא"ש מגילה שם (בשם רבינו תם)

זמנים אחרים דומים דלנו זמנים דהוה בהו ייחא ולא צריך קרא לרבווי דמכל מקום
קרא (ולא צריך קרא) דמק"ו חמי דליתא בירושלמי. ולא נהירא לרבווי דהוה ליה
למימר זמן מלחמה הוא ושד קשיא ליה האי דקאמר ולא צריך קרא לרבווי דאין דרך
ה"ס (לספור) [ג] דבניו כיון שלא הזכיר הקל וחומר בגמרא דידן ופירש רבינו תם זמן
קלה לכל היא שהכל מהאספין להעניא אפטר [ג] ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחה
והמתנים לפי שבו נקהלו לטמוד על נפשם [ג] והיו לריבים רחמים. וכן מליט במשה שעשה
פעמים בשלהם בעמלק דכתיב ומשה אהרן וחזר עלו ראש הנבעה [ד] והרטיק במסכת
העניא [ג] מתקן להעניא לכוז שצריך שמשקל.

אומר רב שמואל בר יוחנן שלשה עשר זמן קהלו לכל
היא פרש"י שנקלו לטמוד על נפשם ולכן לא צריך קרא ולא נהירא דהוה דנקלו
בו ביום כיון שקבעו הקריאה בי"ד ובחמשה עשר מנה לן שיטולין לקרות בו ושד דלא
זמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המטחה כדכתיב כימים אשר נחז בהם היהודים
וגו'. ונראה [לר"י] דסוגיה גמרא דידן בעין הירושלמי (ה' ב) דצריך ההם על שטיח
דכימים אשר נחז והימא י"ב י"ג [כנגד] י"ד וע"ו ומשני רבי הלבו י"ג זמן מלחמה היא
והוא מוכיח על גמטו שאין ייחא. פירוש ליכא לרבווי דלא הוה כימים אשר נחז בהם - אלא
מעה לא יקראו בו. לפיכך ולאחריו קורין בו אין קורין והכי נמי ליכא לפירוש סוגיה
דין זמן קהלו פי' זמן מלחמה וליכא לרבווי מכימים אשר נחז בהם ולא ממוניהם [א] ומשמע

13 - לבוש סימן תק"נ סעיף ג'

י' ואם חלו בשבת
נדחין עד אחר השבת ולא מקדימין אותם ליום
ה' שלפניו משום דאקדומי פורעניות לא
מקדימין חוץ מצום אסתר שמקדימין מפני
שהוא משום סליחת עון ואין בו משום אקדומי
פורעניות.

14 - רמב"ם לאחר מנין המצוות הקצר

אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה
באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזרה אין זו תוספת שהיא לא אמרו שהקבי"ה צוה לעשות ערוב
או לקרות המגלה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה: אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין
תקנו וצונו לקרות המגלה בעונתה כדי להזכיר שכחיו של הקב"ה והשוועות שעשה לנו חזיה קרוב לשועינו, כדי לברכו
ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גידל אשר לו אלהים קרובים אליו כיי
אלהינו בכל קראנו אליו.

18 - רמב"ן שמות פרק יג פסוק טז

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה:

ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על דינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושטוכיר זה בפנינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא א) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ושנעשה סכה בכל שנה:

וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים. כי הקונה מזוזה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו:

ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו, וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו, וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה (ע"י ערוך ערך חצף):

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שטאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב). ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט כג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא):